

Tampereen kaupungin lausunto Kansallisarkiston Arkistoinnin suunnittelu tiedonhallintamallin avulla - ohjeluonnoksesta

1. Ovatko ohjeen perusajatus ja sen esittämät tavoitteet mielestänne ymmärrettäviä

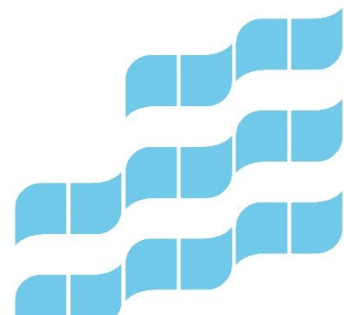
a. Mitkä kohdat tai tavoitteet ovat erityisen selkeitä?

Muutosvaikutusten arviointia käsittelevä osuus on selkeä ja onnistunut esimerkki siitä, miten käytännön esimerkit tukevat ohjeen ymmärtämistä. Vastaavanlaista konkretiaa olisi hyödyllistä lisätä läpi ohjeen, sillä se helpottaisi uusien käsitteiden, rakenteiden ja ylläpitovelvoitteiden hahmottamista sekä niiden käyttöönoton suunnittelua.

b. Mitkä kohdat tai tavoitteet jäävät epäselviksi?

Ohjeen kokonaistavoite jää epäselväksi. Ohjeeseen on tuotu paljon uusia termejä, jotka oli selitettävä ja ohjeen ymmärrettävyys kärsii tästä. Termit poikkeavat vakiintuneesta kotimaisesta käsitteistöstä. Olisi vielä pohdittava, että selvittäisiinkö pienemmällä käsitepatterilla ja jo käytössä olevaan käsitteistöön perustaen. Esimerkkinä tietoryhmät: mikä niiden tuoma lisäarvo ja käyttötarkoitus on, sillä joka tapauksessa arvonmääritys on pääsääntöisesti tehtävä asiakirjatasolla? Miten tietoryhmät on tarkoitus muodostaa? Ohjeessa annetaan kuva, että tietoryhmien muodostaminen ylittää tietoaaineistorajat, mutta toisaalta tietoryhmät ovat ohjeen mukaan arkistoinnissa ainoa tietoaaineistoa tarkempi kokonaisuus ja täten niillä luulisi olevan jotain tekemistä sen kanssa, mikä osa tietoaaineistosta on arkistoitavaa ja mikä säilytettävää. Miten nämä kaksi roolia on tarkoitus tietoaaineistoissa yhdistää?

Ohjeen teksti oli vaikealukuista ja ohjeiden tuominen käytäntöön vaatii tiedonhallintayksiköissä paljon työtä ja soveltamista, vaikka sinällään ohjeen vaatimat asiat, esimerkiksi tiedon ylläpitäminen siitä, mitä on jo Kansallisarkistoon siirretty, ovat arkistoinnin kannalta tarpeellisia. Kokonaisuudessaan ohjeen soveltaminen käytäntöön jää epäselväksi. Tässä olisi varmasti ollut

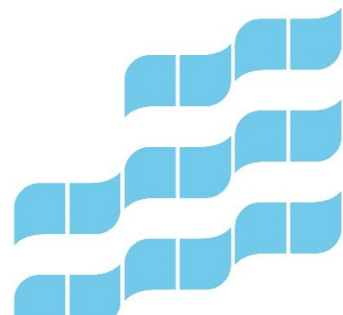
avuksi ohjeen liitteet 1 ja 2, joita ohjekokonaisuudessa ei vielä ole mukana. Suurelta osin uuden käsitteistön kanssa toimittaessa tulee sellainen vaikutelma, että tiedonhallintayksikön on uudistettava merkittävä osa koko ohjausvälineistöstänsä. Käytännön esimerkit auttaisivat ymmärtämään ohjeen tarkoitusta paremmin ja helpottaisivat näkemään, miten olemassa olevia kuvauksia ja tietoja pystyttäisiin hyödyntämään ohjetta noudatettaessa.

Tietoaaineistojen rajaaminen arkistoinnin näkökulmasta jää epäselväksi. Toisaalta ohje linjaa, että tietoaaineisto on arkistoinnin perusyksikkö ja lähtökohta. Kuitenkin tietoaaineiston elinkaaren pituuteen ja asiakirjajulkisuuteen liittyvät vaihtelut ovat tietoaaineiston sisällä mahdollisia. Tätä olisi hyvä avata käytännön esimerkein. Nyt ohjeessa jää epäselväksi se, kohdistuuko arkistointi koko tietoaaineistoon vaiko vain sen osiin.

Tehtävärekisteri esitellään uutena ylläpidettävänä kokonaisuutena. Epäselväksi jää, mikä on tehtävärekisterin suhde tiedonhallintamallin sisältämiin prosesseihin. Molempien, toisiaan lähellä olevien kuvauksien ylläpitäminen vaikuttaa työläältä ja itsenäinen hyöty epäselvältä.

Ohjeen sitovuus jää epäselväksi. Onko tämä kuntia sitova määräys, tavoitetilan kuvaus vai suositus kuten tiedonhallintalautakunnan suositukset? Epäselväksi jää myös se, mikä on tämän ohjeen suhde itse aineistojen siirtämiseen Kansallisarkistoon. Mitä tämän ohjeen kohdista on pakollista noudattaa, jotta siirron voi tehdä ja mitkä kohdat ovat sellaisia, joista on lisäarvoa aineiston käytön kannalta?

Ohjeen perusteella Kansallisarkisto ottaa kantaa myös tiedonhallintamallin rakenteeseen ja hallintamalliin. Kansallisen ohjauksen johdonmukaisuuden näkökulmasta olisi tärkeää täsmentää, missä määrin kyse on arkistoinnin suunnittelua koskevasta ohjauksesta ja missä määrin tiedonhallintamallin rakenteellisesta ohjauksesta, joka kuuluu tiedonhallintalain ja tiedonhallintalautakunnan ohjauksen piiriin.

2. Ohjeen lähtökohta on, että arkistointia ja myös siirtoja arkistoon ohjataan ennakoiden tietoaaineistotasolla ja arkistointisäännöllä.

- a. Jos ette kannata lähtökohtaa, miten tavoite eli toistettava ja todennettava arkistointi ja arkistonsiirrot voitaisiin mielestänne toteuttaa?**

Arkistoinnin toteuttaminen eri tasolla kuin aikaisemmin on liikuttu, vaatii paljon työtä. Arkistointisääntöjen luominen kaikelle arkistoitavalle aineistolle ennen varsinaisia siirtoja, on kuntien näkökulmasta katsottuna haastava. Tehtävää on paljon, kokemusta siirroista ei vielä ole ja siirrettävää, sähkösyntyistä aineistoa on olemassa pitkältä ajalta takautuvasti. Tässä tilanteessa takautuvaa tehtävää on siinä määrin paljon, että pelkona on, että työn määrä ja monimutkaisuus lannistavat tekemisen alkuunsa. Tämä on riski kansallisen arkistotietovarannon kattavuudelle.

3. Miten hyvin ohje mielestänne tukee tiedon elinkaaren ja arkistoinnin suunnittelua?

- a. Erityisesti: ovatko tietoaaineiston, arkistointisäännön, arkistoerän ja elinkaaritapahtumien roolit ja suhteet riittävän selviä?**

Suhteet sinällään ovat selviä yllä mainituin osin. Käsitteet ovat kuitenkin uusia ja vaativat suunnittelua niiden käytäntöön tuomiseksi.

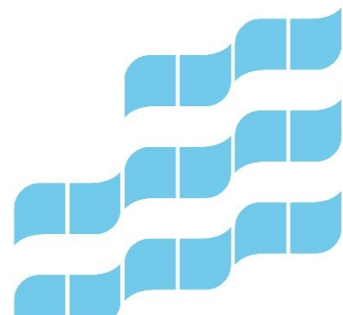
- b. Mitkä ovat mielestänne ohjeen tärkeimmät hyödyt arkistoinnin ja elinkaaren suunnittelun näkökulmasta?**

Ohje kuvaa tarkemmin arkistointilain mukaisten velvoitteiden käytännön toteuttamista ja pyrkii yhtenäistämään koko tiedon elinkaaren ohjausta osaksi tiedonhallintamallia.

4. Miten hyvin ohjeen esittämä malli voidaan sovittaa organisaationne nykyisiin tiedonhallinnan kuvauksiin ja käytäntöihin?

- a. Mitä haasteita tai päällekkäisyyksiä ohjeessa mielestänne on esimerkiksi suhteessa tiedonohjaussuunnitelmiin tai muihin kuvauksiin?**

Haasteena on ohjeen edellyttämien tietojen tuottaminen tiedonhallintamalliin. Tampereen kaupungilla, kuten monissa muissakin tiedonhallintayksiköissä, säilytyksen ja arkistoinnin ohjaus

toteutetaan asiakirjatasolla, jotta voidaan hallita esimerkiksi oikea-aikaista tuhoamista sekä julkisuus- ja salassapitotietoja. Tähän nähden tietoaaineisto ja tietoryhmät ovat uusia tasoja, joille pitäisi sovittaa malliin omat ohjaustietonsa. Sama pätee arkistointisääntöihin ja arkistoiiriin. Tämä on haaste sekä rakenteellisesta näkökulmasta että tekemiseen tarvittavien resurssien näkökulmasta. Vaikuttaa siltä, että myös tietojärjestelmiin tulee tehdä merkittäviä muutoksia.

b. Miten muut kuvaukset voisi huomioida lopullisessa ohjeessa?

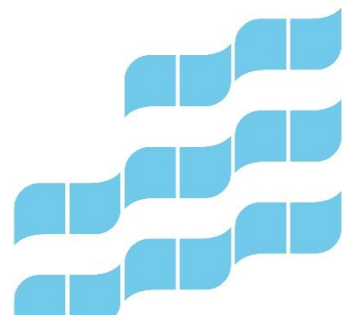
Tehtävärekisterin, tehtäväluokituksen, prosessikuvausten, tietovaranto- ja tietojärjestelmäkuvausten, tiedonohjaussuunnitelmien sekä muiden kuvausten väliset suhteet ja vastuut olisi hyvä esittää koosteena esimerkiksi taulukossa tai viitemallissa.

5. Miten arvioitte ohjeen tavoitteidenmukaisen tiedon vaatimaa ylläpitoa organisaatiossanne?

a. Mitkä tiedot olisi mahdollista pitää ajan tasalla helposti ja mitkä muodostaisivat suurimman haasteen?

Tehtävärekisterin ylläpito on uusi vaatimus. Kuntien lakisääteiset tehtävät ovat kaikille kunnille samat. Näin ollen lakisääteisten tehtävien määrittely olisi ainakin kuntien osalta tehtävä kansallisella tasolla, jotta ne olisivat yksiselitteisiä ja määräykset säilytysajoista/arkistoinnista voitaisiin toteuttaa. Myöskään resurssien käytön näkökulmasta ei ole järkevää ylläpitää joka kunnassa omaa rekisterikokonaisuutta. Mikäli tehtävärekisteriä ylläpidetään lakisääteisten tehtävien osalta kansallisella tasolla, helpottaa se kuntakohtaista työtä.

Tiedonhallintamallin tulisi muodostaa yksi yhteinen kokonaisuus, jossa asiakirjojen, tietoaaineistojen, säilytysaikojen, arkistointiratkaisujen ja tiedon elinkaaren hallinnan tiedot kuvataan yhtenäisesti. Myös kansallisten ohjeiden tulisi perustua tähän periaatteeseen siten, että uudet vaatimukset voidaan toteuttaa hyödyntämällä ja täydentämällä olemassa olevia tiedonhallinnan rakenteita uusien erillisten rekisterien ja hallintamallien sijasta. Vaikka ohjeen tavoitteet ovat perusteltuja riskinä on, että kokonaisuus hajautuu useisiin rinnakkaisiin

ylläpitokohteisiin. Tämä lisää ylläpitotyötä, tietojen päällekkäisyyttä ja tulkintaerojen mahdollisuutta.

b. Mikä osa olisi työläin? Olisiko sen toteuttamien saatavan hyödyn vuoksi kuitenkin mielestänne perusteltu?

Työläintä on uusien tasojen sovittaminen toisaalta tiedonhallintamalliin ja toisaalta tiedonohjaussuunnitelmaan, joka tarvitaan joka tapauksessa ohjaamaan tiedonhallintaa asiakirjatasolla.

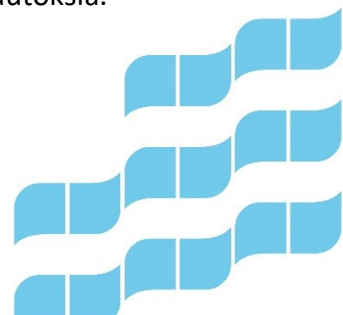
6. Mitä ohjeen toimintatapojen käyttöönotto edellyttäisi teiltä ensimmäisenä vuonna ja mitä sen jälkeen jatkuvasti?

a. Esimerkiksi työmäärä, osaaminen, ylläpitovastuut?

Uusina asioina ohje edellyttää ainakin tehtävärekisterin ja arkistointisääntöjen luomista ja ylläpitoa, arkistoerien ja elinkaaritapahtumien hallintaa, tietoryhmien luomista ja niiden tietojen ylläpitoa ja siirtokirjanpidon toteuttamista. Koska vaatimuksia on vaikea ohjelunnonksen perusteella kiinnittää konkretiaan, on myös vaikea arvioida, millaisen työmäärän ohjeen noudattaminen vaatii. Alkuvaikutelma on, että rakenteiden luominen ohjeen vaatimalle tasolle vaatisi paljon resursseja, joita työhön ei olisi osoittaa. Kuten ohjeessakin todetaan, toteuttaminen on tehtävä vaiheittain ja tämän vuoksi olisi hyödyllistä täydentää ohjetta vaiheistuksella tai vähimmäisvaatimusten kuvauksella, jotta tiedonhallintayksiköt voivat arvioida toteutuksen laajuutta, resurssitarpeita ja realistista etenemisaikataulua.

b. Millaista tukea ja koulutusta tarvitsette ohjeen esittämän toimintatavan käyttöönottoa varten?

Ohjeen käyttöönotto edellyttää merkittäviä muutoksia tiedonhallintayksiköiden nykyisiin toimintamalleihin. Tämän vuoksi tarvitaan konkreettisia esimerkkejä, mallipohjia ja referenssitoteutuksia siitä, miten ohjeen mukaiset rakenteet voidaan toteuttaa olemassa olevissa tiedonhallintamalleissa ja tietojärjestelmissä ilman laajoja järjestelmämuutoksia.

Ohjeessa kuvattu tavoitetilä on kunnianhimoinen, mutta toteutuksen vaiheistus, vähimmäisvaatimukset ja eri kypsyystasojille soveltuvat toimintamallit jäävät osittain avoimiksi. Tämän vuoksi tarvitaan paljon käyttöönottoa tukevaa koulutusta, jossa käsitellään ohjeen vaatimuksia esimerkkien kautta.

